

LERUM

Dokumentbenämning/typ: Riktlinje
Verksamhet/process: Sektor stöd och omsorg
Ansvarig: Verksamhetschef Myndighet
Fastställare: Individnämnden
Gäller fr.o.m: 2018-07-12

D.nr: IN18.189
Utgåva/version: 1
Utfärdad/reviderat: 2018-07-12
Uppföljning: 2019-07-12

Sektor Stöd och omsorg

Vägledande bestämmelser för familjehemsvården

Beslut av Individnämnden 2018-07-12 IN§ 318/18

---

1 Innehåll

2	Inledning	3
2.1	Definitioner	3
2.2	Syftet med vägledningen	4
2.3	Kvaliteten i verksamheten	4
2.4	Lagstiftning och handböcker	5
2.4.1	Lagstiftning	5
2.4.2	Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd.....	5
2.4.3	Socialstyrelsens handböcker och andra publikationer.....	6
2.4.4	Sveriges kommuner och landsting , SKL.....	6
2.4.5	Övrigt	6
3	Grundläggande regler och principer	6
3.1	Barnperspektivet i socialtjänsten	6
3.2	Barnets socialsekreterare	7
4	Dokumentation och sekretess	7
4.1	Barnets akt.....	7
4.2	Familjehemsakten.....	7
4.3	Sekretess	8
5	Risker och missförhållanden	9
5.1	Förebygga, upptäcka och utreda.....	9
5.2	Anmälan om brister/missförhållanden i familjehem	9
5.3	Rapporteringskyldighet av missförhållanden - lex Sarah	10
6	Vid beslut om placering i familjehem	11
6.1	Vårdplan	11
6.2	Placeringsinformation.....	11
6.3	Genomförandeplan	11
6.3.1	Egenvårdsbeslut	12
7	Val av familjehem	12
7.1	Privat placering.....	12
7.2	Matchning.....	13
7.3	Placering i nätverket	13
7.4	Placering av syskon	14
7.5	Familjehem med fler än tre placeringar.....	14
7.6	Jourhem	14
7.7	Familjehem/förstärkt familjehem	15
7.8	Konsulentstödd familjehemsvård	15
7.9	Avlastning.....	15
8	Utredning av familjehem	16

8.1	Utredningens olika delar.....	16
8.1.1	Områden som utredningen berör:.....	17
8.1.2	Utredningen av hemmets lämplighet ska omfatta uppgifter om:	17
8.1.3	Belastnings- och misstankeregister	18
8.1.4	Referenser och samråd	18
8.1.5	Hälsodeklaration	19
8.1.6	Inställning hos barn och unga som redan bor i hemmet.....	19
8.2	Beslutsunderlag och placeringsbeslut.....	19
8.3	Avtal	20
8.3.1	Ersättning	20
8.4	Försäkringar.....	21
8.5	Om familjehemmet inte kan godkännas	21
9	Placeringen	22
9.1	Information till barnet.....	22
9.2	Information och stöd till barnets vårdnadshavare.....	22
9.3	Information och stöd till familjehemmet	23
9.4	Västbus och Samordnad individuell plan, SIP	23
9.5	Umgänge mellan barn och vårdnadshavare	24
9.6	Barnets företrädare	24
10	Uppföljning av vården och familjehemmet	24
10.1	Skola och utbildning	25
10.2	Förebygga sammanbrott	25
10.3	Vid förändringar i familjehemmet	25
10.4	När en ungdom som är placerad blir myndig	26
11	Avsluta placering	26
12	Vårdnadsöverflyttning	27
12.1	Förmyndarskap	27
12.2	Umgänge efter vårdnadsöverflyttning	28
12.3	Barnets försörjning efter vårdnadsöverflyttning.....	28

2 Inledning

Dessa vägledande bestämmelser har sin grund i aktuell lagstiftning och i FN:s konvention om barnets rättigheter.

Enligt socialtjänstlagen (SoL) svarar varje kommun för socialtjänsten inom sitt område och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Kommunen ansvarar även för att det finns tillgång till familjehem för de som är i behov av det.

Socialnämnden är politiskt tillsatt och ansvarar för kommunens socialtjänst. Socialnämnden ska bland annat verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden, att de som riskerar att utvecklas ogynnsamt får skydd och stöd, och om den unges bästa motiverar det, vård och uppfostran utanför det egna hemmet. Socialtjänsten är den kommunala förvaltning som lyder under socialnämnden och den instans som utför arbetet i praktiken.

Ensamkommande barn som kommit till Sverige utan vårdnadshavare och som var under 18 år vid ankomsten kan också bli aktuella för en familjehemsplacering. Även om barnet på föräldrarnas inrådan kommer till släktingar som bor i Sverige ska en utredning av såväl barnet som familjehemmet göras och beslut om placering fattas. Särskilda ansträngningar måste göras för att barnet ska kunna vidmakthålla sina relationer till anhöriga i hemlandet. Barn som kommit till Sverige utan legal vårdnadshavare företräds av god man, vilket Migrationsverket ansöker om hos överförmyndaren. För ytterligare vägledning avseende målgruppen, se vidare *Vägledande bestämmelser kring ekonomi för ensamkommande barn*, som finns på intranätssidan [Vägledning](#).

Principen om barnets bästa är en av grundpelarna i barnkonventionen och uttrycks tydligt i socialtjänstlagen, vilket innebär att barnperspektivet alltid ska beaktas i ärenden där barn berörs av insatser/åtgärder från socialtjänsten. Alla barn som blir föremål för insatser enligt SoL eller Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), ska informeras om sina rättigheter på ett sätt som hen kan ta till sig utifrån ålder och mognad. När en åtgärd rör ett barn ska barnets inställning så långt det är möjligt klarläggas och dokumenteras. Hänsyn ska tas till barnets vilja med beaktande av hens ålder och mognad.

2.1 Definitioner

Med **barn** avses varje person under 18 år (1 kap. 2 § SoL).

Med **unga eller ungdomar** avses personer som har fyllt 18 men inte 21 år (1 kap. 2 § SOSFS 2012:11). Av språkmässiga skäl talas ibland om "barnet" även om texten också kan gälla ungdomar som fyllt 18 år.

Med **nämnd** avses Individnämnden i Lerums kommun med samma delegeringsansvar som socialnämnd, d v s myndighetsutövning mot enskild.

Med **familjehem** avses ett enskilt hem som på uppdrag av nämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt (3 kap. 2 § SoF).

Med **socialsekreterare** avses handläggare som utreder barnets behov.

Med **barnsekreterare** avses barnets särskilt utsedda handläggare under placeringen i familjehemsvård.

Med **familjehemssekreterare** avses handläggare som ansvarar för utredning och rekrytering av familjehem, samt ger stöd och handledning till dem.

Med **metodhandledare** avses handläggare med ansvar för närmsta arbetsledning och metodstöd.

2.2 Syftet med vägledningen

Dessa vägledande bestämmelser är ett övergripande styrdokument som klargör hur socialtjänstlagen ska tillämpas för målgruppen familjehemsplacerade barn och unga i Lerums kommun. Syftet är även att vara ett stöd för de socialsekreterare i olika funktioner som är involverade i familjehemsvården, samt tydliggöra ansvaret vid planering, tillsyn och uppföljning.

Dokumentet beskriver inte alla detaljer i ärendeprocessen eller hur samverkan med andra professionella ska gå till. För det ändamålet kommer förvaltningen att utforma rutiner som ingår i Sektor stöd och omsorgs ledningssystem för kvalitet. Se vidare avsnitt 2.3.

2.3 Kvaliteten i verksamheten

Enligt Socialtjänstlagen ska insatser inom socialtjänsten vara av god kvalitet. För utförande av uppgifter inom socialtjänsten ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten ska utvecklas samt säkras systematiskt och fortlöpande.

Sektor stöd och omsorgs ledningssystem för kvalitet utgår från Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9). Enligt föreskriften ska den som bedriver socialtjänst utarbeta och fastställa de rutiner som behövs för att säkerställa verksamhetens kvalitet. Se vidare på intranätet, sidan för [Systematiskt kvalitetsarbete](#).

2.4 Lagstiftning och handböcker

Vägledningen grundar sig på nedanstående:

2.4.1 Lagstiftning

- [Socialtjänstlag \(2001:453\) SoL](#)
- [Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga \(1990:52\) LVU](#)
- [Socialtjänstförordning \(2001:937\) SoF](#)
- [Socialförsäkringsbalk \(2010:110\) SFB](#)
- [Föräldrabalk \(1949:381\) FB](#)
- [Folkbokföringslag \(1991:481\) FBFL](#)
- [Offentlighets- och sekretesslag \(2009:400\) OSL](#)
- [Förvaltningslag \(2017:900\) FL](#)
- [Hälso- och sjukvårdslag \(2017:30\) HSL](#)

2.4.2 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd

Socialstyrelsens webbplats: [Föreskrifter och allmänna råd](#)

- Tillämpningen av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (SOSFS 1997:15)
- Handläggning av ärenden som gäller unga lagöverträdare (SOSFS 2008:30)
- Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9)
- Lex Sarah (SOSFS 2011:5)
- Socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende (SOSFS 2012:11)
- Dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS. (SOSFS 2014:5)
- Handläggning av ärenden som gäller barn och unga (SOSFS 2014:6)
- Behörighet att utföra vissa arbetsuppgifter i socialtjänstens barn- och ungdomsvård (SOSFS 2014:7)
- Föreskrifter om bedömningen av om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård (SOSFS 2009:6)

2.4.3 Socialstyrelsens handböcker och andra publikationer

- Socialstyrelsens webbplats: [handböcker](#) och andra publikationer
- Dokumentation av barnets bästa inom socialtjänsten (2012)
- Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (2012)
- Barn och unga i familjehem och HVB – Handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter (2013)
- Ett hem att växa i – familjehemmets bok (2013)
- Ett hem att växa i – studiehandledning för familjehemsutbildare (2014)
- BRA-fam en standardiserad bedömningsmetod vid rekrytering av familjehem (2014)
- Lex Sarah – handbok för tillämpning av bestämmelserna om lex Sarah (2014)
- Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten (2015)
- Utredda barn och unga - Handbok för socialtjänstens arbete enligt Socialtjänstlagen (2015)

2.4.4 Sveriges kommuner och landsting , SKL

- [SKL:s cirkulär med rekommendationer kring arvodes och omkostnadsersättningar](#)

2.4.5 Övrigt

- [FN:s konvention om barnets rättigheter -Unicef](#)

3 Grundläggande regler och principer

3.1 Barnperspektivet i socialtjänsten

Barnperspektivet innebär att försöka se olika beslutsalternativ ur barnets synvinkel, att försöka ta reda på hur barnet uppfattar och upplever sin situation och eventuella förändringar. Detta innebär att följderna av ett beslut för ett enskilt barn ska analyseras noga. Barnperspektivet och vuxenperspektivet går inte alltid hand i hand och kan ibland stå i motsatsförhållande till varandra.

Barn kan inte ses isolerade från sina föräldrar och omvänt. Genom att de vuxna får bästa möjliga stöd av socialtjänsten tillgodoses också barnets intresse. Vid en

intressekonflikt mellan barnet och de vuxna ska barnets intressen ha företräde. Barnets bästa ska vara avgörande vid beslut och åtgärder enligt SoL och LVU. Det tredelade föräldraskapet med föräldrarna, socialtjänsten och familjehemmet ska präglade familjehemsvården.

När barn och unga placeras, ska socialtjänsten verka för att barnet förstår och om möjligt accepterar motiven till vården. Barnets delaktighet avgörs med hänsyn till barnets ålder och mognad.

*Lagrum: 1 kap. 2 §, 5 kap. 1 §, 11 kap. 10 § SoL
1 § LVU*

3.2 Barnets socialsekreterare

Alla barn och unga som är placerade i familjehem ska ha en särskilt utsedd socialsekreterare, barnsekreteraren, som följer upp barnet under placeringen, ger stöd och har enskilda samtal, samt ansvarar för kontakten med vårdnadshavare. Barnsekreterarens roll innebär framförallt att handla i barnets eller den unges intresse.

Lagrum: 6 kap. 7 c § SoL

4 Dokumentation och sekretess

4.1 Barnets akt

I barnets akt ska alla handlingar som rör barnet finnas. Hit hör utredningar enligt 11 kap. 1 § SoL, beslut, vårdplaner och genomförandeplaner, överväganden/omprövningar, journalanteckningar och matchningsblankett.

Barnets personakt ska tillföras uppgifter kontinuerligt, både under utredningen och under den tid som barnet eller den unge är placerat i familjehem. Barnet ska informeras om sin rätt att ta del av handlingar som finns i akten.

Handlingar som gäller placerade barn gallras inte, se vidare Lerums kommuns Dokumenthanteringsplan och sektorns rutin för gallring och arkivering av personakter. Syftet med bestämmelsen är att barnet senare i livet ska kunna ta del av uppgifter om sin uppväxt och förhållanden som varit under placeringen.

4.2 Familjehemsakten

I familjehemsakten förvaras alla handlingar som rör familje- eller jourhemmet. Hit hör familjehemsutredningen och medgivandeutredningen. Matchningen ska

dokumenteras i den löpande journalföringen, matchningsblanketten tillhör enbart barnakten.

I familjehemsakten förvaras också andra handlingar som upprättas i anslutning till placeringsbeslutet, till exempel det avtal som reglerar ekonomisk ersättning till familjehemmet och övriga villkor under vårdtiden. ***Uppgifter om det placerade barnet ska inte föras i familjehemsakten utan i barnets personakt.*** Vad gäller gallring av handlingar se vidare Lerums kommuns Dokumenthanteringsplan och sektorns rutin för gallring och arkivering av personakter.

Det är viktigt att det framgår av dokumentationen hur socialtjänsten har fullgjort sin skyldighet att ge familjehemsföräldrarna råd, stöd och annan hjälp som de behöver genom att till exempel erbjuda handledning eller utbildning. I övrigt ska dokumentationen innehålla uppgifter om faktiska omständigheter och händelser av betydelse i familjehemmet eller jourhemmet. Se vidare *Riktlinje dokumentation enligt SoL, LSS, LVU samt LVM*, som finns på intranätet.

Lagrum: 11 kap. 5, 6 §§ SoL

Föreskrifter och

allmänna råd: SOSFS 2014:5

SOSFS 2014:6

4.3 Sekretess

Inom socialtjänsten hanteras en mängd uppgifter som berör enskildas personliga förhållanden. Dessa uppgifter skyddas av reglerna om sekretess i Offentlighets- och sekretesslagen, OSL. Sekretess gäller för alla anställda vid en myndighet, men också för uppdragstagare, förtroendevalda och andra likställda.

Med sekretess menas ett förbud att röja en uppgift, vare sig det sker muntligen, genom utlämnande av en allmän handling eller på något annat sätt, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men, så kallad menprövning, se *Rutin för menprövning*.

OSL innehåller också sekretessbrytande bestämmelser mellan myndigheter i vissa fall då det behövs för att ge den enskilde eller någon närstående nödvändig vård, behandling eller annat stöd. Observera att samtycke inte krävs mellan enheterna inom Myndighet då de tillhör samma nämnd. Sekretess kan även brytas vid samtycke från den enskilde, vid misstanke om allvarligt brott och om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning.

Familjehemsakten omfattas av bestämmelserna om socialtjänstsekretess. Om barnets vårdnadshavare, barnet självt eller en förälder som inte är vårdnadshavare för barnet, begär att få ta del av uppgifter i familjehemsakten, ska socialtjänsten

göra en sekretessprövning för att ta ställning till om och i så fall vilka uppgifter som kan lämnas ut. Familjehemsföräldrar har rätt att ta del av sin egen akt och är själva inte bundna av sekretesslagens bestämmelser.

*Lagrum; 10 kap. 12 kap. 1-3 §§, 26 kap. 1, 9 §§ OSL
14 kap. 1, 6 §§ SoL*

5 Risker och missförhållanden

5.1 Förebygga, upptäcka och utreda

En fråga som behöver ägnas särskild uppmärksamhet är risken för missförhållanden i familjehem och HVB. Inom socialtjänstens verksamheter rörande barn och unga, ska det finnas rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden i ett tidigt skede. Både vid rekrytering av hem, samt vid planering och uppföljning av vården, behöver ett säkerhetstänkande ingå som en naturlig del.

Om socialtjänsten får kännedom om något som kan innebära beslut om åtgärd ska en utredning inledas skyndsamt.

Lagrum; 3 kap. 3, 3a §§, 11 kap. 1 § SoL

Föreskrifter och

allmänna råd: SOSFS 2011:9

2 kap. 2 §, 3 kap. 3 § SOSFS 2012:11

5.2 Anmälan om brister/missförhållanden i familjehem

Om socialtjänsten genom anmälan eller på annat sätt får kännedom om att förhållandena i familjehemmet är otillfredsställande, ska socialsekreterare inom Barn och unga genast göra en bedömning av om barnet är i behov av omedelbart skydd och i så fall ingripa. Förhandsbedömningen ska leda till beslut om att inleda en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL.

Utredningsskyldigheten gäller således även om barnet är placerat i familjehem, jourhem eller HVB. Ansvarig familjehemssekreterare ska få information om att anmälan inkommit men ska inte göra själva utredningen. Utredning enligt 11 kap. 1 § SoL förvaras i barnets akt. Information om familjehemmet som framkommer utredningen ska dock även dokumenteras i familjehemsakten.

Observera att om förhandsbedömningen visar på missförhållanden i familjehemmet ska missförhållandet även rapporteras som en lex Sarah, se vidare avsnitt 5.3.

Placerade barn och ungas berättelser måste alltid tas på allvar. Om det är barnet som har lämnat uppgifterna är det särskilt viktigt att det får veta när och hur familjehemmet kommer att informeras.

Familjehemmet ska alltid underrättas om vilka anmärkningar/anmälningar som kommit till socialtjänstens kännedom, om det inte finns misstanke om brott och en polisanmälan övervägs. Då är det viktigt att först konsultera polis eller åklagare. Barnets vårdnadshavare ska, om inte särskilda skäl talar mot det, genast underrättas om att en utredning har inletts.

När ett barns bästa kräver det, får socialnämnden förbjuda eller begränsa möjligheterna för en person som har sitt hem inom kommunen att i hemmet ta emot andras barn. Ett sådant förbud omfattar inte fall då det med hänsyn till särskilda omständigheter är uppenbart befogat att ett barn tas emot i hemmet.

*Lagrum; 11 kap. 1 a, 2 §§ SoL
5 kap. 2 § SoL*

5.3 Rapporteringsskyldighet av missförhållanden - lex Sarah

Enligt lex Sarah omfattas *såväl anställda som uppdragstagare* inom socialtjänsten av skyldigheten att omedelbart rapportera missförhållanden och risker för missförhållanden. Med missförhållanden avses såväl utförda handlingar, som handlingar som någon har underlåtit att utföra. Handlingarna innebär eller har inneburit, ett hot mot eller konsekvenser för enskildas liv, säkerhet, fysiska eller psykiska hälsa.

En lex Sarah-rapport registreras i Sektor stöd och omsorgs avvikelssystem i enlighet med *Riktlinje för rapport, utredning och anmälan enligt lex Sarah* som finns på intranätet, sidan för [Avvikelsehantering inom Sektor stöd och omsorg](#). Det finns en omgående skyldighet för verksamheten att utreda och dokumentera, samt avhjälpa och undanröja ett missförhållande.

Familjehem ska när de påbörjar ett uppdrag få information om anmälningsskyldigheten utifrån lex Sarah.

*Lagrum; 14 kap. 2-7 §§ SoL
Föreskrifter och
allmänna råd: SOSFS 2011:15*

6 Vid beslut om placering i familjehem

6.1 Vårdplan

Inför varje beslut i nämnden om placering i familjehem, ska socialsekreteraren göra en vårdplan som bifogas utredningen. Det övergripande syftet med vårdplanen är att tydliggöra mål och medel utifrån det enskilda barnets behov.

Vårdplanen ska beskriva;

- de behov som ska tillgodoses under vårdtiden och vilka förutsättningar som måste vara uppfyllda för att vården ska kunna upphöra,
- de åtgärder och insatser som andra huvudmän ansvarar för,
- det sätt på vilket barnets umgänge med föräldrar, vårdnadshavare och närstående ska ordnas (översiktligt),
- målet med vården, och
- hur barnet och vårdnadshavaren ser på den planerade vården.

Lagrum; 11 kap. 3 § SoL

5 kap. 1 a § SoF

6.2 Placeringsinformation

BBIC:s formulär *placeringsinformation* ska användas inför ett barns placering i familjehem. Socialsekreteraren ansvarar för att utifrån uppgifter från vårdnadshavaren registrera sådan information som är viktig för familjehemmet att få i inledningsskedet av placeringen. Det handlar om vardagsrutiner, sjukdomar, mediciner, umgänge med mera. Här ska även noteras vårdnadshavarens samtycke till att familjehemmet kan ta kontakt med skola, med hälso- och sjukvården och uthämtning av receptförskrivna medicin.

6.3 Genomförandeplan

En genomförandeplan ska alltid upprättas vid placering i familjehem för att konkretisera innehållet i vårdplanen som fokuserar på **vad** som behöver göras.

I genomförandeplanen beskrivs **hur** målen i vårdplanen ska uppnås, **vem** som ansvarar för att genomföra åtgärder för att nå målen och **när** dessa ska vara genomförda.

Av genomförandeplanen ska det också framgå vilka åtgärder som planeras för att barnet eller den unge:

1. ska få lämplig utbildning i förskola eller skola,
2. ska få sina behov av hälso- och sjukvård och tandvård tillgodosedda och
3. vid behov ska få stöd i umgänget med föräldrar, syskon och andra närstående.
4. Genomförandeplanen upprättas inom två veckor från det att placeringen påbörjats. Barnsekreteraren ansvarar för att genomförandeplanen skrivs tillsammans med barnet, dess vårdnadshavare och familjehemmet. När det gäller barnets medverkan, ska hänsyn tas till ålder och mognad.
5. Genomförandeplanen revideras vid behov vid varje uppföljning, som ska genomföras minst fyra gånger per år. Uppföljningen görs av barnsekreteraren.

Lagrum   *11 kap. 3 § SoL*

5 kap. 1 a § SoF

Föreskrifter och

allmänna råd   *7 kap. 3 § SOSFS 2012:11*

6.3.1 Egenvårdsbeslut

Barn placerade i familjehem kan ha ett egenvårdsbeslut. Med egenvård menas i detta sammanhang en hälso- och sjukvårdsåtgärd som legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal bedömt att en patient själv kan utföra. En hälso- och sjukvårdsåtgärd kan bedömas som egenvård även om patienten inte kan utföra den på egen hand. Hälso- och sjukvårdsåtgärden kan exempelvis utföras med hjälp av någon annan, såsom en familjehemsförälder.

När ett barn eller en ung person, som tidigare själv eller med hjälp av förälder har haft hand om sin medicinering som egenvård, familjehemsplaceras ska den legitimerade yrkesutövaren göra en ny bedömning eftersom förutsättningarna har ändrats. I den situationen måste socialtjänsten inför placeringen informera den som bedömt att läkemedelsbehandlingen kan utföras som egenvård.

Föreskrifter och

allmänna råd SOSFS 2009:6

7 Val av familjehem

7.1 Privat placering

En privatplacering är en överenskommelse mellan vårdnadshavaren och det aktuella hemmet. En sådan överenskommelse förutsätter att socialnämnden har

lämnat medgivande enligt 6 kap. 6 § SoL. Vid en privatplacering bedöms barnet inte ha något vårdbehov och ekonomisk ersättning till hemmet utgår inte från nämndens sida.

Familjehemssekreterare utreder hemmet och behöver även skaffa sig viss kännedom om barnet, dess behov samt skälet till den privata placeringen. Det kan nämligen inte uteslutas att barnets situation är sådan att en familjehemsplacering är motiverad. Om det i samband med medgivandeutredningen framkommer uppgifter som visar att barnet kan vara i behov av stöd eller skydd från socialtjänsten ska en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inledas.

7.2 Matchning

När en utredning avslutas med att placering i familjehem föreslås som insats, ansvarar familjehemssekreteraren för att rekrytera ett hem som svarar mot de behov som barnet eller den unge har. Vården ska så långt som möjligt utformas i samförstånd med barnet och dess vårdnadshavare.

Barnets bästa ska vara avgörande vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn. Det innebär att en bedömning alltid måste göras av hur förutsättningarna i det tilltänkta hemmet svarar mot det enskilda barnets behov. Utgångspunkten för en så kallad matchning är hur barnets vårdbehov har bedömts och formulerats i utredning och vårdplan. Matchningsblankett ska upprättas av socialsekreterare.

Förutom en analys av hemmets förutsättningar att tillgodose barnets behov kan exempelvis tillgången till skola och hälso- och sjukvård, spela roll vid valet av hem. Placering nära hemmet ska eftersträvas för att barnets kontakt med den ursprungliga miljön inte ska brytas. Helst bör placeringen göras inom den egna kommunen, om det bedöms vara lämpligt för barnet.

Lagrum; 6 kap. 1 § SoL

7.3 Placering i nätverket

När ett barn ska placeras, ska i första hand placering hos någon anhörig eller annan närstående övervägas, under förutsättning att det är för barnets bästa. I samband med socialsekreterarens utredning, är det viktigt att ta reda på vilken betydelse släkten har för barnet och dess vårdnadshavare. Släktbegreppet har olika innebörd i olika kulturer och kan i andra kulturer vara vidare än i traditionell svensk mening.

I barnvårdsutredningen ska socialsekreteraren inhämta den information som behövs för att kunna ta ställning till om en nätverksplacering kan vara lämplig. Om det i barnvårdsutredningen framkommer omständigheter som talar för att en

nätverksplacering är olämplig, ska den bedömningen vara väl dokumenterad i barnavårdsutredningen. Om en nätverksplacering bedöms kunna vara möjlig bör man gå vidare med att genomföra en familjehemsutredning avseende nätverksplaceringen. Efter inventering av nätverket lämnas lämpligt förslag på familj eller person till familjehemssekreteraren som gör utredning.

Lagrum; 6 kap. 5 § SoL

7.4 Placering av syskon

Syskonrelationer kan vara mycket viktiga för barn som placeras i familjehem. Om det är möjligt och till syskonens bästa, bör syskonen placeras tillsammans. Om placeringen i samma familjehem inte är möjlig, bör syskon placeras i närheten av varandra. Barnsekreteraren ansvarar för att syskonen ges möjlighet att ha kontakt och umgänge under placeringstiden.

7.5 Familjehem med fler än tre placeringar

Beslut om placering som innebär att fler än tre barn eller unga kommer att vara placerade i ett familje- och jourhem ska anmälas till IVO. Detta tillägg har gjorts i Socialtjänstförordningen utifrån den så kallade Vanvårdsutredningen om missförhållanden i den sociala barnavården. Blankett finns på myndighetens [webplats](#).

Lagrum; 19 a § SoF

7.6 Jourhem

Det finns ibland behov av att akut kunna placera barn. Uppdraget att vara jourfamiljehem innebär att det kommer att vara viss omsättning på barn i ett sådant hem, varför det generellt sett inte är lämpligt att jämsides ha stadigvarande familjehemsplacerade barn.

En placering i jourhem bör inte pågå längre tid än vad som krävs för att utreda och bedöma det fortsatta vårdbehovet, samt fatta beslut i ärendet. Om det inte finns särskilda skäl får ett barn vårdas i ett jourhem i högst två månader efter det att utredningen om ingripande till barnets skydd eller stöd har avslutats. Det vill säga utredningstiden på maximalt fyra månader, plus ytterligare två månader. Eftersom placeringen är tillfällig folkbokförs de placerade barnet inte på jourhemmets adress.

Till skillnad från vanliga familjehem omfattas jourhem av sekretess.

Lagrum; 6 kap. 6 § SoL

2 kap. 1 §, 26 kap. 1 § OSL

7.7 Familjehem/förstärkt familjehem

Med familjehem avses ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt.

Ett förstärkt familjehem tar emot barn med komplex problematik och stort vårdbehov och där familjehem bedöms vara mer lämpligt än institutionsvård. Det ställer stora krav på tidigare erfarenhet av placeringar hos familjehemmet och kan innebära att någon av familjehemsföräldrarna är hemma på heltid.

7.8 Konsulentstött familjehemsvård

Om socialtjänsten inte kan rekrytera ett familjehem som kan tillgodose barnets behov, finns möjlighet att rekrytera familjehem från konsulentstött familjehemsvård.

Alla påtänkta familjehem ska utredas och bedömas på samma sätt, oavsett om de är kommunens egna eller konsulentledda. Om barn från andra kommuner varit placerade i familjehemmet och det finns en familjehemsutredning, kan den användas i det egna utredningsarbetet.

Vid genomförandet och uppföljningen av vården, har socialtjänsten samma ansvar för barn placerade i konsulentstödda familjehem som i de egna familjehemmen. Konsulentstödda familjehem erbjuds inte handledning av socialtjänsten, utan det åligger huvudmannen för den enskilda verksamheten/företaget.

Uppgifter om det konsulentstödda familjehemmet förvaras i en familjehemsakt hos placerande kommun och omfattas av socialtjänstens sekretessregler. När det är klart att en placering ska göras ska ett avtal om vården tecknas direkt med familjehemmet. Med företaget görs ett individuellt avtal.

7.9 Avlastning

Det placerade barnet kan ha ett omfattande behov av tillsyn och vård till följd av till exempel funktionshinder, sjukdom eller beteendestörningar. Detta kan medföra att familjehemmet behöver avlastning i tillsynen och vården, som en förutsättning för att familjehemsvården ska kunna genomföras. Den placerande kommunen ansvarar för att familjehemmet får det stöd och den hjälp som behövs och betalar kostnaderna för dessa insatser, oavsett i vilken form de ges.

Exempel på olika slags avlastning kan vara kontaktfamilj, kontaktperson, eller utökad plats i förskola. Vilken typ av avlastning som ska väljas samt

omfattningen, bedöms efter omständigheterna i det enskilda fallet, men barnets bästa ska vara vägledande.

Lagrum; 6 kap. 7 §, 16 kap. 2 § 1 st SoL

8 Utredning av familjehem

Syftet med utredningen är att bedöma hemmets lämplighet som familjehem. Alla familjehem ska vara utredda och bedömda som lämpliga för just det barn som ska placeras i familjehemmet, innan nämnden kan besluta om familjehemsplacering.

Ibland händer det att barnet eller den unge redan vistas hos den tilltänkta familjen. I en sådan situation kan det vara svårt att genomföra en förutsättningslös utredning. Det är ändå lika viktigt att en utredning genomförs, inte minst för att kunna anpassa stödet till det tilltänkta familjehemmet på ett bra sätt.

De krav som ställs på familjehemsföräldrarna är att de ska ha tid och känslomässigt utrymme för uppdraget, beredskap för att arbeta med utsatta barn, förmåga att ge intellektuell stimulans, ha en stabil familjesituation och ett fungerande nätverk som accepterar det placerade barnet. Familjehemmet måste också ha förmåga att reflektera kring sin roll och att samarbeta med barnets biologiska nätverk, socialtjänsten och övriga huvudmän.

Familjehemssekreteraren ska särskilt uppmärksamma förekomsten av våld mot närstående, annan brottslighet, missbruk eller andra omständigheter i det tilltänkta familjehemmet som kan äventyra barnets trygghet och säkerhet.

Föreskrifter och

allmänna råd; 4 kap. 1, 2 §§ SOSFS 2012:11

8.1 Utredningens olika delar

Socialtjänsten kan inte bara förlita sig på uppgifter från samtal med de tilltänkta familjehemsföräldrarna utan behöver också hämta in uppgifter från flera andra källor.

Utredningen genomförs utifrån stöddokument och intervju enligt Kälvestensmetoden. Följande utredningssteg tillämpas:

- **Informationsmöte** De tilltänkta familjehemsföräldrarna fyller i BRA-fam enskilt. BRA-fam är en bedömningsmetod för rekrytering av familjehem. Den består av ett instrument, en bedömningsmall och en manual. Instrumentet och mallen används för att hämta in grundläggande

information om familjer som anmält intresse för att bli familjehem på ett systematiskt sätt. Se vidare Socialstyrelsens websida: [BRA-fam](#).

- **Utdrag ur polisens belastning- och misstankeregister samt socialregister** ska inhämtas. Har familjen bott i annan kommun inom de senaste fem åren begärs utdrag från socialregistret i den kommunen.
- **Begäran om information från Kronofogdemyndigheten och Försäkringskassan**
- **Minst ett hembesök** där samtliga familjemedlemmar närvarar
- **Enskilda samtal** med de biologiska barnen
- **Enskilda utredningssamtal** som genomförs parallellt med vardera parten
- **Referenssamtal** med två referenter per person. Vid referenstagning används befintlig mall.

8.1.1 Områden som utredningen berör:

- Bakgrund, syskon, nätverk
- Skolgång, utbildning, arbete
- Boende
- Familjesituation
- Biologiska barnens inställning till placering
- Syn på barnuppfostran
- Kriminalitet, droger, psykisk och fysisk hälsa
- Politiskt aktiva och religionstillhörighet

8.1.2 Utredningen av hemmets lämplighet ska omfatta uppgifter om:

1. Familjens sammansättning, bakgrund, livssituation och levnadsvanor,
2. boende och närmiljö,
3. varje tilltänkt familjehemsförälders personliga förutsättningar, egenskaper och omsorgsförmåga, samt
4. varje tilltänkt familjehemsförälders inställning till uppdraget.

Socialstyrelsen har utfärdat föreskrifter om vad utredningen av familjehem ska innehålla. Till varje punkt (1-4) finns allmänna råd om vad som bör beaktas inom just det området.

Uppmärksamheten på faktorer som kan äventyra ett barns trygghet och säkerhet måste finnas med under hela utredningsprocessen.

Föreskrifter och

allmänna råd; 4 kap. 3 § SOSFS 2012:11

8.1.3 Belastnings- och misstankeregister

Utdrag ur belastnings- och misstankeregister inhämtas hos Rikspolisstyrelsens registerenhet efter att det blivande familjehemmet gett sitt skriftliga samtycke. I registren får inte brott mot liv och hälsa (3 kap. BrB), brott mot frihet och frid (4 kap. BrB) eller sexualbrott (6 kap. BrB) oavsett påföljd förekomma. Vad gäller övrig brottslighet som föranleder annan påföljd än böter bör det inte förekomma i registret.

Vid förekomst av brott med böter som påföljd, samt vid besöksförbud, görs en individuell bedömning där brottets art samt tid som förflutit sedan brottet begåtts beaktas. Lerums kommun bör vara försiktig med att använda sig av personer som har någon registeranteckning.

Föreskrifter och

allmänna råd; 4 kap. 5 § SOSFS 2012:11

8.1.4 Referenser och samråd

Referenser ska begäras från minst två av varandra oberoende personer för varje tilltänkt familjehemsförälder. Referenser bör tas från både närstående och från personer som i sin yrkesutövning har kännedom om den tilltänkta familjehemsföräldern. Det kan exempelvis vara en lärare/förskollärare eller en arbetsledare. Vid referenstagningen bör frågor ställas om den tilltänkta familjehemsförälderns personliga förutsättningar, egenskaper och omsorgsförmåga.

Om andra kommuner har, eller under de senaste fem åren har haft barn placerade i familjehemmet, ska referenser begäras från dessa kommuner. I samband med denna referenstagning blir det naturligt att samråda kring vad en ytterligare placering i hemmet kan innebära för de barn som för tillfället bor där.

Föreskrifter och

allmänna råd; 4 kap. 6,7 §§ SOSFS 2012:11

8.1.5 Hälsodeklaration

Om någon av familjehemsföräldrarna har ett känt hälsoproblem ska läkarintyg inhämtas för att klarlägga om det finns något medicinskt hinder för att godkänna familjen som familjehem.

8.1.6 Inställning hos barn och unga som redan bor i hemmet

I utredningen ingår även att samtala med de barn och unga, egna eller placerade som redan bor i familjen, för att ta reda på deras inställning till att andra barn placeras där.

8.2 Beslutsunderlag och placeringsbeslut

Om hemmet går vidare genom hela utredningsprocessen görs slutligen en samlad bedömning av hemmets lämplighet. Bedömningen och de uppgifter som ligger till grund för denna ska, tillsammans med övriga fakta om familjen, sammanställas i en familjehemsutredning.

Familjehemsutredningen omfattar en faktadel och en del som beskriver och bedömer familjens förutsättningar och förmåga i olika avseenden.

Inför beslut om vård i familjehem ska en bedömning göras av om förutsättningarna i det tilltänkta hemmet svarar mot de behov som barnet eller den unge har. Bedömningen ska redovisas i en medgivandeutredning som lämnas till nämnden tillsammans med socialsekreterarens utlåtande/utredning.

Om beslutet gäller vård av ett barn ska utredning enligt 11 kap. 1 § SoL och vårdplan även innehålla en redogörelse för vilka överväganden som har gjorts i fråga om möjligheten att placera barnet hos en anhörig eller någon annan närstående, se vidare avsnitt 7.3.

En placering enligt SoL förutsätter samförstånd. Det innebär att socialtjänsten måste vara lyhörd för vårdnadshavarens och barnets önskemål. Men det innebär inte att socialtjänsten kan tillgodose önskemål som står i strid med den professionella bedömningen av vad som är bäst för det enskilda barnet. Om det inte går att hitta en lösning i samförstånd kring valet av hem, saknas i princip förutsättningar för en frivillig placering.

Lagrum; 6 kap. 6 § SoL

Föreskrifter och

allmänna råd; 4 kap. 8 §, 5 kap. 1 § SOSFS 2012:11

8.3 Avtal

Socialtjänsten har det övergripande ansvaret för insatser som andra huvudmän svarar för och kan inte delegera det till familjehemsföräldrarna. Det är även socialtjänsten som har det yttersta ansvaret för de insatser som familjehemmet utför.

Socialtjänsten är skyldig att ingå avtal med familjehem som tar emot barn. Avtalet ska utgå från vårdplanen som upprättats inför placeringen och beskriva vad som ingår i socialtjänstens respektive familjehemmets åtaganden för att uppnå målen i vårdplanen. Det ska till exempel framgå vem som är ansvarig för att olika insatser kommer till stånd, såsom hälso- och sjukvårdsinsatser och stödinsatser i skolan. Avtalet ska också innehålla uppgifter om uppdragets omfattning, uppsägnings-tider och ersättning.

En annan fråga som bör regleras är vad som ska gälla om familjehemmet vill ta emot ytterligare ett barn. För att kunna tillgodose det redan placerade barnets behov, kan det i vissa situationer behöva bedömas om det är lämpligt att hemmet tar emot ytterligare ett barn.

Även frågan om hur familjehemsföräldrarna ska få råd, stöd och annan hjälp som de behöver kan regleras i avtalet. Det kan till exempel gälla utbildning, fortbildning, handledning och avlastning.

8.3.1 Ersättning

SKL ger årligen ut rekommendationer gällande ersättningar för arvode och omkostnad till familjehem. Syftet med dessa rekommendationer är att de ska utgöra ett stöd för kommunerna gällande ersättningsnivåerna då de inte regleras i lag. Lerums kommun följer SKL:s rekommendationer.

Familjehem ska informeras om att avdrag görs för preliminärskatt och sociala avgifter. I de fall det placerade barnet är mantalsskrivet i familjehemmet utbetalas barnbidrag/studiebidrag och underhållsstöd till familjehemmet från Försäkringskassan och motsvarande belopp dras av från omkostnadsersättningen.

Kontrolluppgift ska lämnas över utbetalda arvoden och omkostnadsersättningar. Familjehemmet ska uppmanas att inlämna en A-skattosedel. Det är möjligt för dem att ha såväl A-skattosedel som F-skattosedel.

Lagrum; 6 kap. 6 b § SoL

8.4 Försäkringar

Familjehem bör se över sitt försäkringsskydd. Barnet omfattas oftast av familjehemmets hemförsäkring under förutsättning att hen är under 18 år och folkbokförd på familjehemmets adress.

Om barnet har förorsakat skador som omfattas av familjehemmets hemförsäkring ankommer det på familjehemmet att göra en skadeanmälan till sitt försäkringsbolag och meddela familjehemssekreteraren. I det fall familjehemmet får ta egna försäkringar i anspråk ska förvaltningen ersätta för självrisken med ett sedvanligt belopp.

Barnet är olycksfallsförsäkrat och har även en ansvarsförsäkring genom Lerums kommun. Omfattningen av ansvarsförsäkringen innebär att person- och sakskador som den familjehemsplacerade orsakar familjehemmet ersätts. Försäkringen ersätter även sakskador som den familjehemsplacerade orsakar för annan än familjehemmet.

8.5 Om familjehemmet inte kan godkännas

Den som anmäler intresse för familjehemsuppdrag i allmänhet kan inte göra anspråk på att få ett ”godkännande” från nämnden efter slutförd utredning. Den slutliga bedömningen av hemmets lämplighet görs först i förhållande till det specifika barn som är aktuellt för placering i hemmet.

Om det under utredningen framkommer omständigheter som gör att utredaren bedömer hemmet som olämpligt, är det viktigt att familjen informeras om vad som ligger till grund för utredarens bedömning. Det fattas dock inget formellt beslut då utredningen avbryts och utredarens ställningstagande kan därför inte överklagas.

En annan situation kan uppstå om barnet redan finns i ett visst hem eller om vårdnadshavarna föreslagit ett bestämt hem och den slutförda utredningen visar att familjen inte kan godkännas. Familjehemssekreteraren lämnar beslutsunderlag till nämnden som fattar beslut om att inte ge medgivande för familjen att ta emot barnet enligt 6 kap. 6 § SoL. Om vårdnadshavarens eller barnets önskemål om placering i ett visst hem inte kan tillgodoses ska nämnden fatta ett beslut om avslag på ansökan. Då kan vårdnadshavaren eller barnet om det är över 15 år, överklaga det beslutet till förvaltningsrätten.

Lagrum; 6 kap. 6 § SoL

16 kap. 3 § SoL

Föreskrifter och

allmänna råd; 4 kap. 1 § SOSFS 2012:11

9 Placeringen

Placeringar av barn och unga sker i mer eller mindre akuta situationer, vilket påverkar den tid som finns för förberedelser. Förberedelserna måste variera beroende på barnets ålder och specifika behov, om placeringen görs hos en familj som barnet redan känner, i ett jourhem eller direkt i ett främmande familjehem.

Informationsbehovet som finns hos alla berörda ska tillgodoses. När en placering görs ska alltid placeringsinformationen som socialsekreteraren ansvarar för vara med.

9.1 Information till barnet

Barnet eller den unge har inledningsvis och återkommande, rätt till information om grunden för placeringen och om sina rättigheter i förhållande till familjehemmet. Informationen ska anpassas till hens ålder och mognad.

Barnsekreteraren behöver återkommande försäkra sig om att det är begripligt för barnet varför det placerats och det är viktigt att dokumentera när och hur så har skett, vilket är social-/barnsekreterarens ansvar.

Lagrum; 11 kap. 10 § SoL

36 § LVU

Föreskrifter och

allmänna råd; 7 kap. 1 § SOSFS 2012:11

9.2 Information och stöd till barnets vårdnadshavare

Socialtjänstsekreteress gäller för uppgifter om familjehemsföräldrarna, deras familj och till exempel deras arvoden. Barnets vårdnadshavare har dock rätt till information om familjehemmet. Familjehems- och jourhemsföräldrar har rätt att ta del av sin egen akt. Om barnets vårdnadshavare, barnet självt eller en förälder som inte är vårdnadshavare för barnet begär att få ta del av uppgifter i familjehemsakten ska socialtjänsten göra en sekretessprövning för att ta ställning till om och i så fall vilka uppgifter som kan lämnas ut. Vid denna prövning är det viktigt att ta hänsyn till att vårdnadshavaren i regel inte kan undanhållas uppgifter som direkt angår deras barns förhållanden.

Lagrum; 6 kap. 11 § FB

9.3 Information och stöd till familjehemmet

För att familjehemsföräldrarna ska kunna fullgöra sitt uppdrag utifrån barnets vård- och genomförandeplan, är det viktigt att de får nödvändig information av familjehemssekreteraren om barnet, dess bakgrund och behov.

Socialstyrelsen har tagit fram en grundutbildning av familjehem, *Ett hem att växa i*, som Lerums kommun använder sig av. Utbildningen riktar sig till alla typer av familjehem och erbjuds alla nya familjehemsföräldrar. Familjehemssekreteraren ska verka för att alla familjehem går utbildningen innan ett barn placeras hos dem eller i nära anslutning till placeringen.

Familjehem vänder sig till familjehemssekreteraren för råd och stöd, men ibland kan extern handledning behövas som komplement. Alla familjehem ska också erbjudas regelbunden kompetensutveckling.

Det är viktigt att familjehemssekreteraren redan under utredningen är tydlig med vilka förväntningar som finns på ett familjehem. Det är också viktigt att det tilltänkta familjehemmet ges möjlighet att uttrycka sina förväntningar på socialtjänsten när det gäller villkor och stöd i olika former.

Lagrum; 6 kap. 6 c, 7 a §§ SoL

9.4 Västbus och Samordnad individuell plan, SIP

Västra Götalandsregionen och kommunerna i Västra Götalands län har sedan 2005 gemensamma riktlinjer om samverkan avseende barn och ungdom med sammansatt psykisk/psykiatrisk och social problematik. Riktlinjerna kallas vardagligt för *Västbus*.

Inom *Västbus* finns även särskilda riktlinjer för samverkan kring familjehemsplacerade barn och skolverksamhet, från förskola till och med gymnasiet. Huvudsyftet är förbättra livsvillkoren för de placerade barnen, förtydliga huvudmännens ansvar och vilka insatser som ska ske genom socialtjänstlagen, skollagen, respektive hälso- och sjukvårdslagen. Se vidare *Västbus* websida: [Västbus riktlinjer för familjehemsplacerade barn och unga](#)

Sedan 2010 har kommun och landsting ett lagstadgat ansvar för att upprätta en *samordnad individuell plan, SIP*, för varje enskild person som har behov av insatser både från socialtjänst och hälso- och sjukvård. SIP är användbart när kompetens behövs från flera verksamheter och där ansvarsfördelning behöver tydliggöras. En SIP kan vara ett arbetsredskap när insatser behöver ges samtidigt eller i särskild ordning. I en SIP kan även andra samhällsinstanser, så som förskola eller skola behöva kopplas in.

När ett placerat barn har insatser via hälso- och sjukvården ska barnsekreteraren erbjuda barnet och dess vårdnadshavare att sammankalla till ett möte för en *SIP*. Även familjehemssekreteraren kan vid behov initiera en *SIP*.

Lagrum;   2 kap. 7 § SoL
                           16 kap. 4 § HSL

9.5 Umgänge mellan barn och vårdnadshavare

Ett barn ska enligt föräldrabalken ha rätt till umgänge med en förälder som det inte bor tillsammans med. Barnets behov av umgänge under placeringstiden anges i vårdplanen. I genomförandeplanen beskrivs hur umgänget ska gå till och vem som ansvarar för att det sker.

Socialtjänsten har även ett ansvar att verka för att familjehemsföräldrar och biologiska föräldrar har en god relation till varandra. Familjehemssekreteraren stöttar familjehemmet och barnsekreteraren de biologiska föräldrarna om konflikter uppstår. Familjehemssekreterare och barnsekreteraren kan tillsammans behöva ordna ett möte för att relationen ska bli bättre.

Lagrum;   6 kap. 15 § FB

9.6 Barnets företrädare

Familjehemsföräldrar har inte en sådan juridisk ställning att de kan företräda barnet på samma sätt som föräldrar normalt gör. Om barnet vårdas med stöd av SoL är det fortfarande föräldrarna/vårdnadshavarna som har det rättsliga ansvaret och företräder barnet. Genom att begära eller samtycka till vård kan dock föräldrarna dock sägas ha medgett att familjehemsföräldrarna får fatta sådana beslut som behövs för att vården ska kunna genomföras. Familjehemsföräldrar har därför rätt att prata med barnomsorg, skola, och hälso- och sjukvård om barnets situation.

10 Uppföljning av vården och familjehemmet

När ett barn har placerats i familjehem ska socialtjänsten noga följa vården av barnet i nära samverkan mellan barnsekreterare och familjehemssekreterare.

I uppföljningen ingår samtal med familjehemsföräldrarna. Dessa samtal syftar främst till att få en uppfattning om hur barnet mår och utvecklas, men också hur familjen i övrigt upplever situationen. Familjehemssekreteraren följer upp familjehemmet genom besök minst två gånger per år och registerutdrag inhämtas en gång årligen.

Lagrum; 6 kap. 7b § SoL
13 a § LVU

10.1 Skola och utbildning

I socialtjänstens ansvar ingår att verka för att placerade barn får lämplig utbildning och medverka till att de får möjlighet till fullständiga gymnasiebetyg.

Familjehemssekreteraren ska försäkra sig om att familjehemsföräldrarna har insikt i barnets skolprestationer och eventuella svårigheter, samt att de har nödvändiga resurser och tillräckligt stöd för att stötta barnet till goda skolresultat.

Lagrum; 6 kap. 7 § SoL

Föreskrifter och

allmänna råd; 7 kap. 3 § SOSFS 2012:11

10.2 Förebygga sammanbrott

Omplacering av barn från ett familjehem till ett annat bör så långt det är möjligt förebyggas och familjehemssekreteraren ansvarar för att familjehemmet får det stöd som det behöver för att klara sitt uppdrag.

I första hand bör det prövas om stödinsatserna till barnet och/eller till familjehemmet räcker för att barnets behov ska tillgodoses. Besöken i familjehemmet ska intensifieras och barnsekreteraren ha enskilda samtal med barnet, både i hemmet och på annan plats, för att inhämta barnets synpunkter som sedan dokumenteras.

Finns det behov av ytterligare insatser prövas om socialtjänstens interna öppenvård kan tillgodose det. I andra hand kan extern handledning köpas till familjehemmet. Om inget av dessa alternativ bedöms som tillräckligt ska en ny bedömning av vårdbehovet göras. Kan barnet inte flytta hem, kan placering i jourhem bli aktuellt i avvaktan på att nytt familjehem rekryteras.

Om familjehemmet som barnet vårdas i är olämpligt ska avtalet sägas upp och barnet snarast flyttas därifrån. De förändrade förhållandena lyfts i dialog med barnsekreteraren och vårdnadshavaren informeras om en flyttning blir aktuell.

10.3 Vid förändringar i familjehemmet

Om familjehemsföräldrarna separerar eller någon av dem avlider, ska socialtjänsten uppdatera familjehemsutredningen i syfte att se om familjehemmet kan matcha barnets behov, samt fatta nytt beslut om placering och skriva ny vårdplan. Detsamma gäller om en familjehemsförälder flyttar ihop med en ny partner.

10.4 När en ungdom som är placerad blir myndig

När den placerade ungdomen fyller 18 år upphör tidigare beslut om vård enligt SoL att gälla eftersom det grundar sig på vårdnadshavarens samtycke. Om den unge har behov av att bo kvar i familjehemmet ska hen själv ansöka om bistånd till fortsatt placering. Om den unge så önskar och har behov av att bo kvar i familjehemmet, har socialtjänsten en skyldighet att bevilja fortsatt placering fram tills gymnasiestudierna är avslutade, dock längst tills den unge fyller 21 år.

11 Avsluta placering

Vid avslutning av placering ska socialtjänsten göra en bedömning av om målen i vårdplanen uppnåtts för barnet och/eller om de brister i föräldraförmågan som låg till grund för placeringen har genomgått en varaktig förändring till det bättre.

Avslutning av vården ska förberedas i god tid och ske i dialog mellan barnsekreterare och familjehemssekreterare. Om placeringen utanför det egna hemmet har pågått sammanhängande under mer än ett år, avslutas placeringen tidigast fyra månader efter beslut av nämnden.

Beroende på barnet eller den unges behov av vård, görs en planering för vilka insatser som kan bli aktuella i samband med och efter utflytt från familjehemmet. Enligt Socialstyrelsens allmänna råd bör genomförandeplanen i god tid innan vården upphör, kompletteras med uppgifter om hur barnet eller den unge ska förberedas för tiden efter avslutad placering.

Socialtjänsten ska verka för att utslussning sker successivt och att familjehemmet förbereder och bistår med att ge både praktiskt och pedagogiskt stöd vid flytt till eget boende. Familjehemssekreteraren ska stötta familjehemmet så att de kan bidra till sin del i den processen.

Socialtjänsten ska beakta barnets behov av fortsatt kontakt med hemmet där hen har varit placerad. Väljer en ungdom att bosätta sig i den kommun där familjehemmet finns och där ungdomen är folkbokförd, har Lerums kommun i egenskap av placeringskommun, fortsatt ansvar får att ge stöd till dess vistelsekommunen tagit över ansvaret. Det finns även möjlighet att formalisera kontakten med familjehemsföräldrarna och kontraktera dem som kontaktfamilj.

Vid utflytt har barnet alltid rätt att ta med sig sina egna saker. I samband med avslutning av placeringen ansvarar socialtjänsten för att avslutningssamtal genomförs både med familjehemmet och det placerade barnet. Samtal med barnet sker lämpligen på annan plats än i familjehemmet.

Lagrums; 5 kap 1 § SoL

Föreskrifter och

allmänna råd; 7 kap 3 §, 8 kap SOSFS 2012:11

12 Vårdnadsöverflyttning

När barnet varit placerad i samma familjehem under tre år ska nämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om att vårdnaden flyttas över till familjehemsföräldrarna. En överflyttning ska inte övervägas om det inte är klarlagt att familjehemsföräldrarna önskar att få vården anförtrodd åt sig. När tingsrättens dom om vårdnadsöverflyttning vunnit laga kraft upphör familjehemsplaceringen och familjehemsföräldrarna blir särskilt förordnade vårdnadshavare för barnet.

När vårdnaden flyttats över får kommunen fortsätta att betala dessa vårdnadshavare skälig ersättning. Vid sådan överflyttning ska socialnämnden i den kommun som beslutat om familjehemsplaceringen, ge råd och stöd om särskilt förordnade vårdnadshavare begär det.

Av förarbetena till bestämmelsen i 6 kap. 11 § andra stycket SoL, framgår bland annat att den syftar till att underlätta för de familjehem som överväger att överta vårdnaden om ett placerat barn. När placeringen har pågått en längre tid, är det placeringskommunen som har bäst kännedom om såväl barnets tidigare förhållanden som de nuvarande, och som också känner föräldrarna och familjehemmet väl. Där understryks också vikten av att noga diskutera familjehemsföräldrarnas önskemål om fortsatt stöd i samband med vårdnadsöverflyttningen.

Ett särskilt avtal som reglerar arvode och omkostnad skrivs mellan placeringskommunen och särskilt förordnade vårdnadshavare. Avtalet gäller så länge särskilt förordnad vårdnadshavare har barnet i sin vård, men upphör när barnet fyller 18 år eller har avslutat sina gymnasiestudier, dock längst till dess barnet fyller 21 år. En uppföljning av den ekonomiska ersättningen ska göras en gång per år. Ekonomisk ersättning ska dokumenteras löpande.

Lagrum; 6 kap. 8, 11 §§ SoL

13 § LVU

6 kap. 8 § FB

12.1 Förmyndarskap

Den som är vårdnadshavare för barnet är i normalfallet också dess förmyndare med uppgift att förvalta barnets ekonomiska angelägenheter. En särskilt förordnad

vårdnadshavare blir alltså även särskilt förordnad förmyndare, över vars verksamhet överförmyndarnämnden har tillsyn. Kopia av tingsrättens beslut om att utse särskilt förordnad vårdnadshavare för barnet ska därför skickas till överförmyndarnämnden.

Ibland kan det finnas skäl att utse en annan person än vårdnadshavaren till att vara särskilt förordnad förmyndare för barnet. Möjlighet finns också att utse en medförmyndare till en förmyndare som inte ensam kan handha förmynderskapet. Närmare upplysningar om dessa frågor finns i SKL:s cirkulär 2001:32.

12.2 Umgänge efter vårdnadsöverflyttning

Även efter en vårdnadsöverflyttning har barnet rätt till umgänge med föräldrar, syskon och andra närstående. Umgänget ska ske utifrån barnets behov och det är i första hand särskilt förordnade vårdnadshavare som ska se till att umgänge kommer till stånd och att det fungerar på ett för barnet tillfredsställande sätt. Om föräldrarna inte själva har möjlighet att bekosta sina resor i samband med umgänge, kan de ansöka om ekonomiskt bistånd i sin hemkommun.

Lagrum; 6 kap. 15 § FB

12.3 Barnets försörjning efter vårdnadsöverflyttning

De särskilt förordnade vårdnadshavarna har inte någon försörjningsskyldighet gentemot barnet. Även efter en vårdnadsöverflyttning kvarstår de biologiska föräldrarnas försörjningsskyldighet, och de ska fortsätta att betala underhåll för barnet. Särskilt förordnade vårdnadshavare ska ansöka om underhållsstöd hos Försäkringskassan.

Barnbidraget betalas ut till särskilt förordnad vårdnadshavare. Om den ena eller båda biologiska föräldrarna avlider har barnet rätt till barnpension från Pensionsmyndigheten. Särskilt förordnade vårdnadshavare ska då ansöka om sådan pension för barnets räkning.

Särskilt förordnade vårdnadshavare ska bevaka och trygga barnets ekonomiska rättigheter. Om en ungdom får böter eller skulder som han eller hon inte kan betala är det särskilt förordnad vårdnadshavares skyldighet att hjälpa ungdomen att göra upp avbetalningsplaner och bevaka att skulderna betalas av.